

powszechny

William Shakespeare

Hamlet

scenariusz lekcji

Materiały do spektaklu „Hamlet”

Od tekstu do spektaklu. Przed wizytą w teatrze.

Czas trwania

45 min

Przedmiot

język polski

Grupa wiekowa

szkoły ponadpodstawowe

Cele lekcji:

- poznanie procesu adaptacji teatralnej i interpretacji tekstu literackiego,
- analiza i interpretacja porównawcza tekstów kultury.

Formy i metody pracy:

- praca zbiorowa i w małych grupach, rozmowa kierowana, dyskusja problemowa, metoda problemowa, praca z tekstem źródłowym, elementy heurystyki.

Materiały dydaktyczne:

- fragmenty artykułów hasłowych z dwóch słowników teorii literatury,
- teksty „Hamleta”, „Makbeta”, zdjęcia bohaterów lektur obowiązkowych z adaptacji filmowych i teatralnych,
- załączniki, filmowe fragmenty adaptacji dostępne online.

Przebieg zajęć:

Lekcja 1

- Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od „zachętek”,

np. „dziś pytanie, dziś odpowiedź”, „pytanie za sto punktów”.

Wyświetla lub pokazuje zdjęcia bohaterów lektur obowiązkowych z adaptacji filmowych i teatralnych, prosząc uczniów, aby rozpoznali postacie na nich przedstawione oraz podali tytuły filmów lub spektakli.

Zadanie można zrealizować także odtwarzając fragmenty adaptacji lektur obowiązkowych dostępnych np. w serwisie Youtube – wybór należy do prowadzącego.

?

?

- Następnie pyta klasę:

Co mają ze sobą wspólnego ci bohaterowie?

Uczniowie powinni zauważyć, że wszystkie zdjęcia przedstawiają aktorów wcielających się w role / bohaterów lektur obowiązkowych w adaptacjach filmowych i teatralnych: „Lalki”, „Potopu”, „Chłopów”, „Wesela”, „Tanga”, „Ferdydurke”, „Przedwiośnia”.

- Następnie nauczyciel rozdaje klasie teksty źródłowe (załącznik 2), prosi o zapoznanie się z nimi i zaznaczenie istotnych fragmentów. Następnie wspólnie omawia je z klasą. W trakcie omawiania można zadać pytania dotyczące tekstów oraz przedstawionego w nich zjawiska kulturowego, np.:

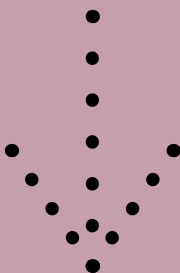
Czym jest adaptacja i czemu służy?

Jak długą tradycję, zdaniem autora drugiego fragmentu, ma adaptacja?

**Dlaczego powstawały i powstają adaptacje tekstów kultury?
Z jakich powodów twórcy adaptacji dokonują przekształceń pierwotnej treści utworów literackich?**

Jak rozumiecie stwierdzenie, że adaptacja może na przykład „spełniać warunki literatury młodzieżowej”?

- Następnie prowadzący prosi uczniów o przeczytanie wybranych fragmentów dramatów Szekspira oraz obejrzenie fragmentów adaptacji teatralnych i filmowych „Makbeta” lub „Hamleta”. Prowadzący może samodzielnie dobrać fragmenty tekstów i adaptacji. Ćwiczenie ma na celu przygotowanie uczniów do wizyty w teatrze, a także rozwijanie umiejętności interpretacji porównawczej oraz myślenia kontekstowego.

ZAŁĄCZNIK 2

Adaptacja (łac. *adaptare* = przystosowywać [...]) przeróbka utworu lit., mająca na celu dostosowanie go do potrzeb nowych odbiorców bądź do innych niż pierwotnie środków rozpowszechniania. Przykładem adaptacji ze względu na zmianę adresata są przeróbki utworów dla dorosłych, tak by spełniały warunki lit. młodzieżowej (np. liczne parafrazy „Robinsona Crusoe” Daniela Defoe); przykładem adaptacji ze względu na zmianę sposobu rozpowszechniania są przeróbki teatralne lub filmowe prozy beletrystycznej.

M. Głowiński, *Adaptacja [w:] „Słownik terminów literackich”* pod red. J. Sławińskiego, Ossolineum, Wrocław 2008, s. 14.

Słowa „adaptacja” i „adopcja” bywają w powszechnym użyciu mylone. Być może są to szczęśliwe pomyłki, poszerzają bowiem pole adaptacyjne o adopcję. Rzadko już w użyciu bywa adapter w sensie gramofonu. Dzisiaj „adapter” bądź „adaptor” (przyjmowany z języka angielskiego) to przejściówka służąca powszechnie do przełączania różnych urządzeń (np. laptopa i telefonu komórkowego). Ta technologiczna metafora wiele mówi o adaptacji. Łaciński czasownik *adaptare* znaczy coś dostosować do czegoś — albo w ogóle coś sporządzić (na zasadzie skonfigurowania ze sobą różnych sprzętów czy narzędzi). Natomiast czasownik *adoptare* znaczy przybrać sobie kogoś, wziąć sobie kogoś do pomocy, przybrać kogoś do rodziny, adoptować, dopuszczać kogoś do udziału w czymś, stać się czymś stronnikiem, poczytywać coś za swoje, choć pierwotnie jest obce, przybrać imię. Są też znaczenia związane z sadownictwem: zrastać się w jedno drzewo po przeszczepieniu. Również medycyna zna adaptację (Dąbrowska) i wymiennie używa tego terminu z koadaptacją i akomodacją (*coadaptatio, accommodatio*). Rzymianie adaptowali teksty greckie, które włączali w łaciński obieg kulturowy. Nie dokonywali trans lacji, lecz adaptacji ze wszystkim, co zdarzyło im się spotkać myślowo i kulturowo i co chcieli uczynić rzymskim. Potwierdza to Rémi Brague w książce „Europa. Droga rzymska”: „Rzymianie nie przekładali wiele. Raczej adaptowali, pisali na nowo, reinterpretowali teksty, przenosząc je na własny grunt kulturowy. W starożytności częściej szukali w tekstach natchnienia niż je przekładali. Przykładów jest wiele: Lukrecjusz przedstawia wierszem poglądy Epikura, Cynceron streszcza podręczniki średniej Akademii, zastępując ilustrujące je budujące opowieści anegdotami o wielkich Rzymianach, Horacy parafrazuje Alkajosa z Mityleny, Wergiliusz rywalizuje z Homerem”. Adaptacja to twórcze przeszczepienie jakiegoś utworu w inną przestrzeń komunikacyjną (inne medium) lub dostosowanie go do innych adresatów (przeróbki filmowe, teatralne, performatywne). Przeróbka dawnego utworu literackiego rewitalizuje ten utwór i daje mu drugie życie. Adaptacja filmowa „Medei” Eurypidesa, której dokonał Pier Paolo Pasolini (1969), daje mitologicznej Medei twarz Marii Callas — i starej Medei nadaje nowe imię. 2400 lat uległo unieważnieniu — a Pasolini usynowił Eurypidesa dla XX wieku. Wynika z tego, że szczepienie nowych pędów na starych gatunkach drzew odmładza je i daje im nowe życie.

Z. Kadłubek, *Adaptacja [w:] „Ilustrowany słownik terminów literackich. Historia, anegdota, etymologia”* pod red. Z. Kadłubka, B. Mytych-Forajter, A. Nawareckiego, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2019, s. 32-33.

Proponowane materiały filmowe:

HAMLET:

- „Hamlet (IV)”, reż. Andrzej Wajda:
<https://www.youtube.com/watch?v=SYvzpgWEJEk>
- „H.”, reż. Jan Klata:
<https://www.youtube.com/watch?v=N00WSTHLIDc>
- „Hamlet”, reż. Jan Englert:
<https://www.youtube.com/watch?v=b1LP8lv6VnY>

MAKBET:

- „Makbet”, reż. Andrzej Wajda:
<https://www.youtube.com/watch?v=9Vfyg-1EX4U>
- „Macbeth”, reż. Krzysztof Warlikowski:
https://www.youtube.com/watch?v=fFbTo0pdq0o&list=R-DfFbTo0pdq0o&start_radio=1
- „Tron we krwi” reż. Akira Kurosawa:
<https://www.youtube.com/watch?v=Wg480bzAEKM>

Po zapoznaniu się z fragmentami tekstów nauczyciel dzieli klasę na małe 2-3 osobowe grupy i prosi o uzupełnienie tabeli (**załącznik nr 3**). Po upływie wyznaczonego czasu prowadzący inicjuje dyskusję na temat przekształceń adaptacyjnych i ich funkcji w zaprezentowanych fragmentach.

- W ramach podsumowania prowadzący prosi uczniów, aby w tych samych grupach przedyskutowali problem i przedstawili swoje zdanie wraz z argumentacją:

**Czy adaptacje lektur obowiązkowych mogą być przydatne z perspektywy waszej grupy odbiorców?
(Dlaczego tak? Dlaczego nie?)**

Ćwiczenie przygotowuje uczniów do formułowania wypowiedzi zawierających własną perspektywę.

ZAŁĄCZNIK 3

	Przekształcenia adaptacyjne
Elementy znaczące	Przekształcenie
	Wnioski

Informacje do fragmentów spektakli i filmów:

„Hamlet (IV)”, reż. Andrzej Wajda, Teatr Stary w Krakowie 1989.

Fragment listu A. Wajdy do Stanisława Barańczaka
Drogi Panie Stanisławie,

Hamlet IV” jest moją czwartą już próbą zmierzenia się z arcydziełem Szekspira.* Jest to Hamlet-Aktor. A cała akcja koncentruje się niejako w garderobie, która jest miejscem refleksji Hamleta na temat tego co dzieje się w głębi, na scenie, mało widoczne (raczej słyszalne) dla widza. „Być albo nie” dla Hamleta-Aktora to wytrwać do końca. Wytrzymać presję tej roli. Zagrać ją do końca, to znaczy dożyć do końca akcji. Aktor - pleć obojętna - jest ciałem , przez które przechodzi strumień życia postaci scenicznej .

https://encyklopediateatru.pl/repository/performance_file/2013_12/55730_hamlet__iv____stary_teatr_krakow_1989.pdf

„H.”, reż. Jan Klata, Teatr Wybrzeże 2004, autorska adaptacji Hamleta Williama Szekspira, zrealizowana w industrialnych, opustoszałych halach Stoczni Gdańskiej.

„Hamlet”, reż. Jan Englert, Teatr Narodowy w Warszawie 2025.

„Makbet”, reż. Andrzej Wajda, Teatr Telewizji 2010.

„Macbeth”, G. Verdi, reż. Krzysztof Warlikowski Théâtre de la Monnaie, Bruksela 2010.

„Tron we krwi”, reż. Akira Kurosawa 1957.

Są na świecie rzeczy... klasyka we współczesnej adaptacji.

Czas trwania

90 min

Przedmiot

język polski

Grupa wiekowa

szkoły ponadpodstawowe

Cele lekcji:

- wykorzystanie wiedzy na temat procesu adaptacji teatralnej i interpretacji tekstu literackiego w praktyce,
- doskonalenie umiejętności analizy i interpretacji porównawczej tekstów kultury.

Formy i metody pracy:

- praca zbiorowa (rozmowa kierowana, dyskusja problemowa),
- małych grupach (2–4 osoby),
- metoda problemowa,
- praca z tekstem źródłowym,
- elementy metody heurystyki.

Materiały dydaktyczne:

- jednostronnie skserowane karty pracy (Załączniki)
- „Hamlet” W. Szekspira

Przebieg zajęć:

Lekcja 2

- Zajęcia powinny się odbyć po obejrzeniu przez uczniów spektaklu „Hamlet”, w reżyserii Kamila Białaszka. Przed wizytą w teatrze prowadzący prosi uczniów, aby podczas oglądania spektaklu zwrócili uwagę na elementy znaczące uwzględnione w tabeli z poprzednich zajęć (**załącznik 3**).

- Osoba prowadząca lekcję zaczyna od rozmowy na temat wrażeń po obejrzeniu spektaklu. Pozwala uczniom na wyrażenie swoich opinii, zgodnie z zasadą, że każda reakcja na sztukę jest dobra. Nie ocenia wypowiedzi uczniów, jednak prosi o ich uzasadnienie. Jednocześnie przypomina uczestnikom, że adaptacje teatralne i filmowe są interpretacjami reżyserów, zwraca uwagę na fakt, że wiele adaptacji stało się samodzielnymi tekstami kultury, chociażby „Czas Apokalipsy” F.F. Coppoli.
- Część zasadnicza lekcji rozpoczyna się od wspólnego stworzenia definicji słowa „klasyczny”. Prowadzący zapisuje je na tablicy i prosi uczniów o podawanie skojarzeń, takich jak np.: wzorcowy, doskonały, tradycyjny, ponadczasowy, typowy, kanoniczny, antyczny itp. Podsumowując, prowadzący zwraca uwagę uczniów, że pojęcie „klasyczny” może odnosić się do różnych dziedzin kultury i sztuki, nadawać rangę lub podkreślać wartość tekstów kultury. Następnie zadaje pytanie, czy znają przykłady naruszenia uznanych za klasyczne wzorców, które wywołały kontrowersje. Może również podać przykłady dzieł (**załącznik 1**):

ZAŁĄCZNIK 1

- Michał Anioł – „Pietà Watykańska” oraz fresk „Sąd Ostateczny”. „Pietà” Michała Anioła wzbudziła kontrowersje podczas publicznej prezentacji w 1499 roku ze względu na przedstawienie Madonny jako młodej i pięknej kobiety. Z kolei rok przed śmiercią artysty, zgodnie z postanowieniami Soboru Trydenckiego, który uznał fresk „Sąd Ostateczny” za nieobyčajny, Daniele da Volterra (zwany „Il Braghettone”) zamalował nagość postaci.
- Marcel Duchamp – „L.H.O.O.Q.”
- Salvador Dalí – „Autoportret jako Mona Lisa”
- reklamy, np. „Krakus” – <https://www.youtube.com/watch?v=FOXGmqB0pOg>

Wariant A:

- Prowadzący może powrócić do przykładów adaptacji omawianych na poprzednich zajęciach i poprosić uczniów o odpowiedź na pytanie, czy ich zdaniem fragmenty adaptacji mogą budzić kontrowersje.

Wariant B:

- Prowadzący może:
 - poprosić uczniów o stworzenie listy twórców/skandalistów,
 - podać nazwiska wybranych artystów i poprosić o zbadanie ich związku z kanonem sztuki klasycznej,
 - zachęcić uczniów do przeanalizowania wykorzystania klasycznych wzorców w reklamach lub memach.
- Podsumowując rozmowę, prowadzący zaznacza, że klasyczne teksty kultury często stają się przedmiotem przekształceń, które mogą budzić kontrowersje. Jednocześnie fakt, że artyści różnych epok, stylów i kultur sięgają po te same dzieła, świadczy o ich uniwersalności, ponadczasowości oraz o geniuszu ich twórców.

Następnie prowadzący inicjuje rozmowę na temat Szekspira, zadając pytanie:

Czy Waszym zdaniem William Szekspir to twórca „klasyczny” czy raczej buntownik?

Ta część zajęć pozwala na powtórzenie materiału dotyczącego dramatu szekspirowskiego.

Możliwe odpowiedzi:

- buntownik – złamał zasady klasycznej poetyki: zasadę trzech jedności, zasadę decorum, wprowadził nowy typ bohatera oraz sceny zbiorowe;
- klasyk – jego dzieła mają status kanoniczny.

- Prowadzący może przy okazji przypomnieć uczniom, że dla twórców romantycznych William Szekspir był „idolem” i wzorem do naśladowania. Może również przywołać przykłady, np. „Romantyczność” oraz „Balladynę”.

Kolejnym elementem zajęć jest analiza spektaklu „Hamlet” w reżyserii Kamila Białaszka. Prowadzący dzieli klasę na małe zespoły (2-3-osobowe) i rozdaje karty pracy (**załącznik 2**). Każdy zespół otrzymuje jedną tabelę. Uczniowie, korzystając z wiedzy dotyczącej lektury oraz tekstu dramatu, dokonują porównania adaptacji z oryginałem, jednocześnie określając cele wprowadzonych modyfikacji.

Po upływie wyznaczonego czasu grupy prezentują swoje ustalenia (karty pracy mogą się powtarzać, co umożliwi szerszą analizę zagadnienia). Po zebraniu i uporządkowaniu wyników pracy poszczególnych grup (nauczyciel zapisuje je na tablicy według wzoru z załącznika 2) prowadzący inicjuje dyskusję podsumowującą na temat przekształceń adaptacyjnych:

Czemu mogą służyć przekształcenia oryginalnych utworów i czy warto ich dokonywać?

Czy uważacie, że „Hamlet” w tej adaptacji jest udanym przekształceniem, biorąc pod uwagę Wasze potrzeby jako odbiorców?

Dlaczego tak? Dlaczego nie?

Uczniowie powinni być gotowi do przedstawienia własnej opinii i uargumentowania jej.

ZAŁĄCZNIK 2

„Hamlet” William Szekspir	„Hamlet” Kamil Białaszek	Przestrzeń	Cel/ funkcja przekształcenia

„Hamlet” William Szekspir	„Hamlet” Kamil Białaszek	Przestrzeń	Cel/ funkcja przekształcenia

„Hamlet” William Szekspir	„Hamlet” Kamil Białaszek	Przestrzeń	Cel/ funkcja przekształcenia

Zadanie do wykonania w domu lub do wykorzystania na lekcji typu „poćwicz przed maturą” (załącznik 4).

ZAŁĄCZNIK 4

Czy sztuka powinna być wierna klasycznym wzorcom, czy opierać się na swobodzie twórczej autora. Omów zagadnienie na podstawie załączonego materiału i wybranego kontekstu?

Hamlet

autorka tekstu: Olga Jackowska – Kora

Słowa, słowa, słowa, słowa
Wyrazy cisną się do głowy
Słowa, słowa, słowa, słowa
Ze wszystkich stron zachęcający szept
Ha, ha, ha....

Myślę, myślę, myślę, myślę
Idę ulicą i dziwię się, że idę
Myślę, myślę, myślę, myślę
Ze wszystkich stron zachęcający szept
Ha, ha, ha....

Myślę, myślę, myślę, myślę
Chcę się zatrzymać, nie mogę
Myślę, myślę, myślę, myślę
Ze wszystkich stron zachęcający szept
Ha, ha, ha....

Słowa, słowa, słowa, słowa
Wyrazy cisną się do głowy
Słowa, słowa, słowa, słowa

Czy sztuka powinna być wierna klasycznym wzorcom, czy opierać się na swobodzie twórczej autora? Omów zagadnienie na podstawie załączonego materiału i wybranego kontekstu.

Ophelia - Maria Peszek

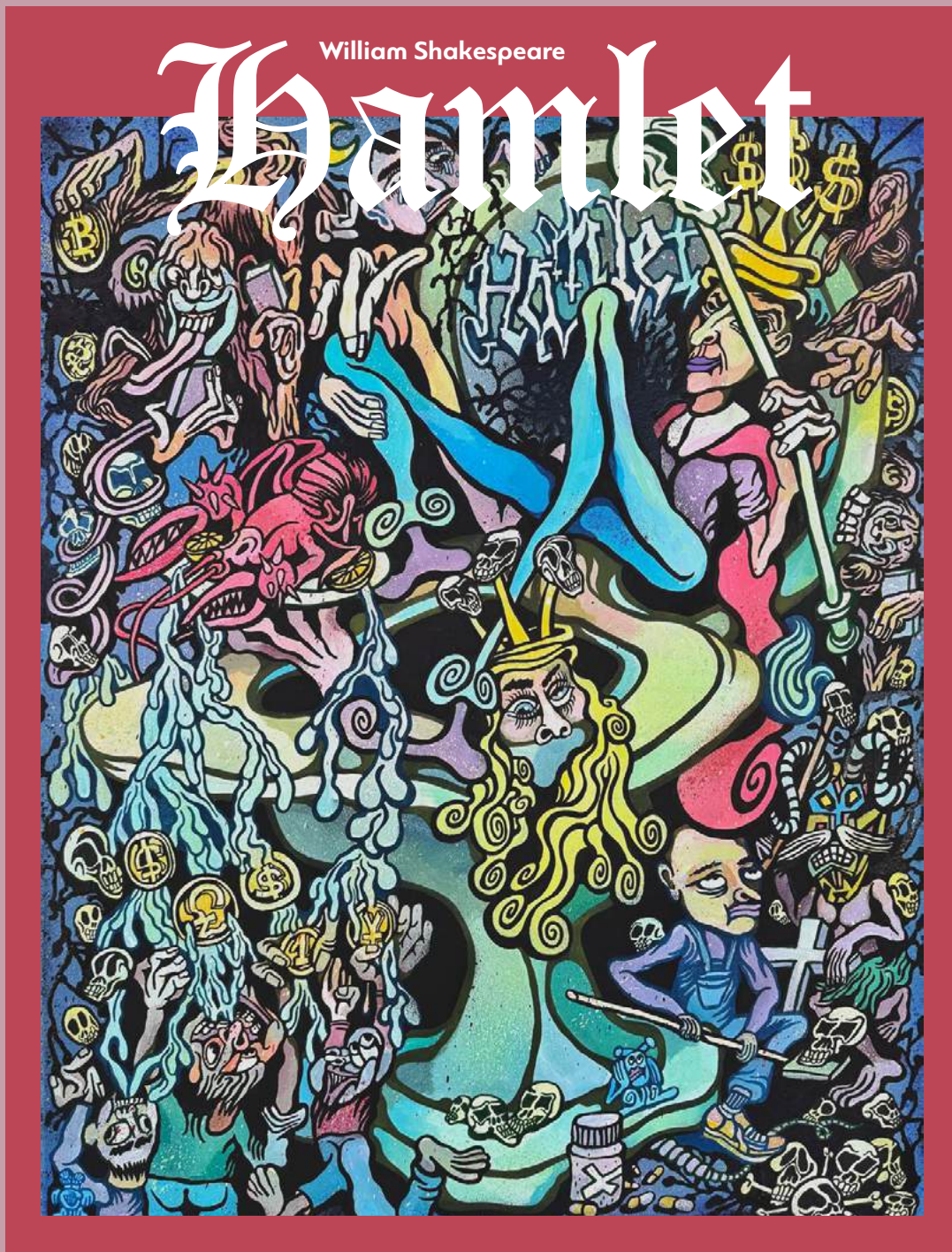
Obiecałeś że zabierzesz mnie
w miejsca których nie ma
tam gdzie dzikie światy dzieją się
gdzie się zrywa real
powiedziałeś że będziemy kochać się
aż pod nami zadrży ziemia
obiecałeś że pokażesz mi
miejsca których nie ma

to a nunnery go
go to a nunnery
I love you no more
I've never really loved thee
you're the perfect wave and I'm seaweed
let me cry
let me weep

Na plakacie za pomocą różnych elementów graficznych przedstawiono interpretację utworu Williama Szekspira. Wybierz dwa elementy graficzne i wyjaśnij ich sens w kontekście dramatu „Hamlet”.

Plakat do spektaklu „Hamlet” w reż. Kamila Białaszka

Ofelia – opowieść o ciemieniu?

Czas trwania

90 min

Przedmiot

język polski

Grupa wiekowa

szkoła ponadpodstawowa

Cele lekcji:

- doskonalenie i rozwijanie umiejętności:
 - interpretacji tekstu literackiego,
 - interpretacji porównawczej tekstów kultury,
 - samodzielnego docierania do informacji i dokonywania ich selekcji,
- kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.

Formy i metody pracy:

- praca zbiorowa i w małych grupach, metoda problemowa, praca z tekstem źródłowym.

Przebieg zajęć:

Lekcja 3

- Osoba prowadząca lekcję rozpoczyna zajęcia od sprawdzenia wyników zadania zadanego do wykonania w domu. Zadaniem uczniów było zbadanie „obecności” bohaterki tragedii Szekspira w Internecie i mediach społecznościowych oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie:

„Czy zgadzasz się z tezą Elaine Showalter, że Ofelia jest ikoną kultury?”¹

1 Dla większości krytyków szekspirowskich Ofelia była i jest mało znaczącą i podrzędną postacią w sztuce, wzruszającą z powodu swej słabości i obłądki, interesującą głównie z powodu komentarzy, które wygłasza o Hamlecie. Jeśli nawet żeńska część odbiorców twórczości Szekspira usiłowała występować w jej obronie, krytyka

- Następnie prowadzący prosi uczniów o porównanie trzech graficznych przedstawień Ofelii, autorstwa m.in. Johna Everetta Millaisa, Johna Williama Waterhouse'a i Marcusa Stone'a (**załącznik 1**), oraz wskazanie cech wspólnych przedstawionych bohaterek. Wśród elementów zauważonych przez uczniów powinny znaleźć się m.in. kwiaty oraz rozpuszczone, nieuczesane włosy. Nauczyciel wyjaśnia symboliczne znaczenie tych motywów w kontekście dramatu elżbietańskiego: kwiaty symbolizują kobiecą seksualność, natomiast rozwiane włosy są oznaką obłędu. Następnie prosi uczniów o wskazanie obrazu, który ich zdaniem najtrafniej oddaje postać Ofelii.
- Następnie prowadzący dzieli uczniów na małe grupy, rozdaje im teksty źródłowe (**załącznik 2**) i prosi o:
 - zapoznanie się z materiałami źródłowymi;
 - przedyskutowanie, na podstawie tekstów źródłowych oraz dramatu, następującego zagadnienia: „Czy historia Hamleta mogłaby wydarzyć się bez Ofelii?”.
- Po upływie czasu przeznaczanego na wykonanie zadania uczniowie prezentują wyniki swojej pracy. Prowadzący zwraca uwagę na liczbę scen, w których pojawia się Ofelia, oraz zachęca do refleksji nad znaczeniem tej postaci dla rozwoju fabuły dramatu.
- Następnie uczniowie, pracując w tych samych grupach, zapoznają się z monologiem Ofelii z „HamletMaszyny” Heinera Müllera (załącznik 3) oraz fragmentem spektaklu Kamila Białaszka zawierającym monolog Ofelii. Na podstawie tekstów źródłowych oraz znajomości dramatu Szekspira starają się odpowiedzieć na pytanie:
 - „Czy zgadzasz się z tezą, że Ofelia stała się symbolem uciemnienia kobiet?”.
 - Maria Peszek – OPHELIA: <https://www.youtube.com/watch?v=mBCgxbReGW8>

feministyczna robiła to i robi z pewnym zażenowaniem. Oto tak komentuje ten stan rzeczy Annette Kolodny: „trudno jest żądać od widza, aby przeniósł uwagę na cierpienia Ofelii w scenie, w której cała uwaga została skupiona na Hamlecie. [...] Dlaczego była ona i wciąż jest tak silnie i obsesyjnie obecną postacią w naszej mitologii kulturowej? Czy dlatego, że gdy Hamlet zastąpił ideologiczny koncept kobiety konceptem prywatnym, nazywając ją „Kobietą” i „słabością, zmiennością”, Ofelia stała się symbolem Kobiety, a jej szaleństwo przedstawieniem ciemnienia kobiet zarówno w społeczeństwie, jak i w tragedii? Ponadto, ponieważ Laertes nazywa Ofelię „dokumentem szaleństwa”, czy stanowi ona literacki archetyp kobiety rozumianej jako szaleństwo, czy też może stanowi archetyp szaleństwa, rozumiany jako kobieta? Elaine Showalter, „Przedstawiając Ofelię: kobiety, szaleństwo i zadania krytyki feministycznej”, w: *Teksty Drugie*. Teoria literatury, krytyka, interpretacja, nr 4 (46), 1997, s. 147-167.

ZAŁĄCZNIK 1

ZAŁĄCZNIK 2

Wykonaj polecenia:

1. Policz w ilu scenach dramatu występuje Ofelia.

2. Scharakteryzuj Ofelię i jej relacje z innymi bohaterami, skorzystaj z pytań pomocniczych:

- Jaki typ relacji łączy Ofelię i Hamleta, Ofelię i jej ojca, Ofelię i Laertesę?
- Kim dla siebie są bohaterowie?
- Na jakich wartościach opierają się te relacje?
- Czy są to wartości pozytywne?
- W jaki sposób ze sobą rozmawiają?
- Jak zachowują się wobec siebie?
- Czy wszystko zostaje wypowiedziane, czy może przemilczane?
- Czego dotyczą rozmowy bohaterów i w jakich sytuacjach się odbywają?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZAŁĄCZNIK 3

OFELIA [Chór/Hamlet]

To ja, Ofelia. Której nie chciała rzeka. Kobieta na stryczku. Kobieta z przeciętymi
żyłami. Kobieta ze śmiertelną dawką NA WARGACH ŚNIEG Kobieta z głową w
piecyku

gazowym. Wczoraj przestałam się zabijać. Jestem sama z moim piersiami moimi uda-
mi moim

łonem. Druzgoczę narzędzia mojej niewoli krzesło stół łóżko. Niszczę pole bitwy
które było

moim domem. Otwieram na oścież drzwi, żeby wpuścić wiatr i krzyk świata. Rozbi-
jam okno.

Zakrwawionymi rękami drę fotografie mężczyzn których kochałam i którzy posługi-
wali się

mną na łóżku na stole na krześle na ziemi. Podkładam ogień pod moje więzienie.
Ciskam w

ogień moje suknie. Wrywam sobie z piersi zegar który był moim sercem. Wychodzę
na ulicę

odziana w swoją krew.

„Hamlet” jako lustro pokolenia Z – diagnoza społeczna wg Kamila Białaszka

Czas trwania

90 min

Przedmiot

język polski

Grupa wiekowa

szkoła ponadpodstawowa (zakres rozszerzony lub lekcja powtórzeniowo-kontekstowa w zakresie podstawowym)

Cele lekcji:

- poszerzenie wiedzy na temat współczesnej interpretacji teatralnej
- doskonalenie umiejętności analizy tekstów kultury,

Materiały dydaktyczne:

- fragmenty aktu I oraz monologu „Być albo nie być” z „Hamleta” W. Szekspira,
- kserokopie fragmentów wywiadów z reżyserem spektaklu (K. Białaszek) oraz fragmenty recenzji (K. Kowalewska, T. Plata)

Formy i metody pracy:

- praca z tekstem źródłowym („Hamlet” Szekspira w tłum. S. Barańczaka),
- analiza materiałów krytycznych i publicystycznych (wywiady z Kamilem Białaszkiem, recenzje z „Krytyki Politycznej”, „Teatru” i „Newsweeka” z 2026 r.),
- praca w grupach (metoda stacji eksperckich),
- dyskusja panelowa (debata „za i przeciw”).
- elementy metody heurzy.

Przebieg zajęć:

Lekcja 4

- Przebieg lekcji:
Prowadzący rozpoczyna lekcję od przedstawienia jej celów: podczas dzisiejszej lekcji:
 - zrozumiesz, w jaki sposób współczesny teatr reinterpretuje klasyczne dzieła Szekspira, aby opisywać współczesny świat;
 - przeanalizujesz postać Hamleta nie jako romantycznego melancholika, lecz jako przedstawiciela pokolenia Z uwikłanego w przywileje i system korporacyjny;
 - poznasz i zgłębisz znaczenie pojęć takich jak: technofeudalizm, nepo baby, płatki śniegu (snowflake) oraz aktywizm performatywny.

- Nauczyciel wyświetla na tablicy cytaty z wywiadu Kamila Białaszka dla PAP (2026): „Hamlet jest młodzieńcem zagubionym w rzeczywistości (...). Jest nastolatkiem, który nie godzi się na okrucieństwo świata, a z drugiej strony wypiera ze świadomości fakt, że jest beneficjentem tego okrucieństwa, że sam ma w nim udział”. Następnie prowadzący zadaje uczniom pytania:
 - Kim jest współczesny Hamlet według Kamila Białaszka?
 - Z jakimi problemami kojarzy się Wam Wasze pokolenie (Gen Z)?
 Prowadzący zapisuje odpowiedzi uczniów, np.: lęk przed przyszłością, przesyt technologią, kryzys klimatyczny, poczucie bezradności, zależność od rodziców.
- Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy eksperckie. Każda grupa otrzymuje pakiet materiałów składający się z fragmentów dramatu Szekspira oraz wybranych recenzji i wypowiedzi Kamila Białaszka. Na podstawie tekstów źródłowych uczniowie analizują przydzielone im zagadnienia.

Grupa 1: Elsynor jako korporacja „DANIA” – technofeudalizm

Materiały:

- fragmenty wywiadów z Kamilem Białaszkiem dotyczące oligarchów technologicznych i państw funkcjonujących na wzór korporacji;
- fragmenty Aktu I „Hamleta” przedstawiające sceny podsłuchiwania i inwigilacji na dworze.

Polecenie: Jak reżyser interpretuje szekspirowski motyw inwigilacji za pomocą technologii i livestreamingu? Jaką rolę odgrywa tu Klaudiusz jako nowy CEO?

Grupa 2: Hamlet jako „Nepo Baby” i „Płatek Śniegu”

Materiały: fragmenty recenzji (m.in. Kowalewskiej i Platy), w których Hamlet zostaje przedstawiony jako roszczeniowy, zblazowany młody człowiek korzystający z przywilejów społecznych i majątkowych.

Polecenie: Porównajcie klasyczny monolog „Być albo nie być” (dylemat egzystencjalny) z diagnozą Kamila Białaszka: Hamlet nie działa, bo paraliżuje go własny konformizm i przywilej majątkowy.

Grupa 3: Bunt algorytmów i Fortynbras.

Materiały:

Opis wątku start-upów i buntu „Norwegii” (w spektaklu firmy produkującej modele AI).

Polecenie: Dlaczego bunt generacji Z w spektaklu kończy się porażką lub popadnięciem w skrajności (radyzm Horacja)? Czym różni się „działanie” od „postowania o niesprawiedliwości”?

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele grup przedstawiają wnioski, prowadzący zapisuje je na tablicy według schematu:

Szekspir (1601) vs Białaszek (2026)

- Następnie prowadzący podsumowuje: Kamil Białaszek odziera Hamleta z kulturowego mitu i przedstawia go jako ucieleśnienie bezradności współczesnej młodzieży, która dostrzega wady kapitalizmu, a jednocześnie funkcjonuje dzięki środkom pochodzącym z „systemu”, który krytykuje.
Prowadzący rozdaje uczniom krótkie zestawienie dotyczące kluczowych postaci:

Postać	Szekspir	Białaszek
Gertruda	Kobieta pragmatyczna, która tłumaczy synowi, że system jest brutalny i trzeba w nim grać, by przetrwać.	Kobieta pragmatyczna, która tłumaczy synowi, że system jest brutalny i trzeba w nim grać, by przetrwać
Ofelia	Ofiara dworskich intryg, popada w szaleństwo i tonie.	W spektaklu występuje jako Duch/Głos, demaskujący patriarchy (symbolizowany przez sceniczny pisuar i dominację mężczyzn).
Hamlet	Obowiązek moralny wobec Ducha Ojca, walka o sprawiedliwość.	Aktywizm performatywny – Hamlet protestuje „dla estetyki”, przykleja się symbolicznie do asfaltu, lecz brakuje mu sprawczej siły.

Następnie prowadzący prosi uczniów o przeczytanie fragmentu rozmowy Hamleta z matką (Akt III, scena 4) i wykonanie poniższych poleceń (praca w parach):

- a) Jak zmienia się sens tej sceny, gdy przyjmiemy, że Gertruda broni swojego statusu w korporacji, a Hamlet atakuje ją z pozycji moralnie „czystego”, ale całkowicie niesamodzielnego nastolatka?
- b) Zapiszcie krótką parafrazę tej rozmowy w języku współczesnym – możecie użyć slangu korporacyjnego lub języka pokolenia Z.

Po upływie wyznaczonego czasu chętne osoby prezentują efekty swojej pracy.

Podsumowanie lekcji:

Debata panelowa: Czy diagnoza Kamila Białaszka jest słuszna?

Prowadzący zadaje uczniom pytanie:

Czy zgadzacie się z diagnozą Kamila Białaszka oraz recenzentów z 2026 roku, według której Wasze pokolenie to „topniejące płatki śniegu” – osoby, które potrafią jedynie narzekać na system i publikować posty w mediach społecznościowych, ale nie są zdolne do podjęcia realnego działania czy „rewolucji”, w przeciwieństwie do dawnych bohaterów tragicznych?

Uczniowie biorą udział w swobodnej dyskusji, odnosząc się zarówno do treści spektaklu, jak i własnych obserwacji społecznych.

Zadania do samodzielnego wykonania przez uczniów:

1. Napisz recenzję-polemikę z założeniami spektaklu Kamila Białaszka. W swojej wypowiedzi odpowiedz na pytanie, czy uwikłanie w technologię i kapitalizm rzeczywiście odbiera współczesnemu człowiekowi możliwość bycia „bohaterem tragicznym”.

2. Napisz monolog „Być albo nie być” dla współczesnego Hamleta – pracownika lub spadkobiercy wielkiej korporacji technologicznej. Wykorzystaj pojęcia związane z kulturą cyfrową oraz ekonomią XXI wieku.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE DLA UCZNIÓW

Temat: „Hamlet” Kamila Białaszka jako diagnoza pokolenia Gen Z

Grupa 1: Elsynor jako korporacja „DANIA” – technofeudalizm

Tekst A: Fragment wywiadu z Kamilem Białaszkiem, „Dwutygodnik”, maj 2026 r.

Prowadzący: Dlaczego zamiast zamku w Elsynorze oglądamy na scenie minimalistyczne biura z betonu, szkła i gigantyczne ekrany z algorytmami? Kamil Białaszek: Ponieważ współczesny feudalizm nie nosi korony, tylko garnitur od projektanta i zarządza naszymi danymi. Elsynor w moim spektaklu to globalna korporacja technologiczna „Dania”. Klaudiusz nie jest królem, który zabił brata mieczem – to bezwzględny CEO, który przejął udziały w firmie poprzez wrogie przejęcie i manipulowanie rynków. W świecie technofeudalizmu wolność jest iluzją. Szekspirowskie podsłuchy za kotarą zastąpiłem permanentną inwigilacją cyfrową. Rosencrantz i Guildenstern to nie są dawni przyjaciele z uniwersytetu, ale młodszy analitycy danych, których zadaniem jest śledzenie cyfrowego śladu Hamleta. Każdy jego post, każdy zakup, każdy krok jest monitorowany przez algorytm. Tragedia polega na tym, że z tego Elsynoru nie da się uciec, bo system kontroluje nawet infrastrukturę naszych myśli.

Tekst B: Fragment recenzji Tomasza Platamaja, „Teatr”, czerwiec 2026 r. „Najmocniejszym punktem spektaklu Białaszka jest obnażenie mechanizmu władzy u progu drugiej połowy XXI wieku. Elsynor to sterylny, nieludzki ekosystem korporacyjny. Klaudiusz (w znakomitej, chłodnej roli) rządzi nie za pomocą strachu przed lochem, ale za pomocą kontraktów, umów o poufności (NDA) i algorytmów optymalizacyjnych. Duch Ojca Hamleta pojawia się jako cyfrowy glitch, deepfake wygenerowany na wielkim telebimie, który infekuje umysł młodego dziedzica. W tym świecie zbrodnia jest czysta, zbiurokratyzowana i schowana za wykresami giełdowymi. Przejmująca jest scena, w której modlący się Klaudiusz nie klęczy przed krzyżem, lecz nerwowo sprawdza spadki akcji na tablecie”.

Grupa 2: Hamlet jako „Nepo Baby” i „Płatek Śniegu”

Tekst A: Fragment wywiadu z Kamilem Białaszkiem, „Krytyka Polityczna”, maj 2026 r.

Kamil Białaszek: Mamy tendencję do idealizowania Hamleta. Widzimy w nim czystego, wrażliwego intelektualistę. Ale spójrzmy prawdzie w oczy: Hamlet to klasyczne „nepo baby” (dziecko sławnych/bogatych rodziców, korzystające z nepotyzmu). On gardzi systemem Klaudiusza, brzydzi się konsumpcjonizmem i cynizmem dworu, ale jednocześnie nosi ubrania kupione za pieniądze z tego dworu i studiuje na drogiej uczelni w Wittenberdze. To wielka diagnoza

młodego pokolenia. Gen Z widzi katastrofę – klimatyczną, społeczną, ekonomiczną. Czuje lęk i bezsilność. Ale jednocześnie jest sparaliżowane swoim własnym uprzywilejowaniem. Hamlet Białaszka cierpi na depresję klimatyczną i egzystencjalną, ale jego bunt jest czysto teoretyczny. Jest jak „płatek śniegu” (snowflake) – niezwykle wrażliwy na krzywdę, ale całkowicie niezdolny do fizycznego, brutalnego starcia z rzeczywistością.

Tekst B: Fragment recenzji Karoliny Kowalewskiej, „Newsweek”, maj 2026 r. „Hamlet w interpretacji młodego aktora Teatru Powszechnego jest irytujący i genialny zarazem. Chodzi po scenie w wyciągniętym dresie, z telefonem przyspawanym do dłoni. Słynny monolog »Być albo nie być« zostaje wypowiedziany nie do widowni, ale do przedniej kamerki smartfona podczas transmisji na żywo. To nie jest pytanie o sens istnienia, to rozpaczliwe wołanie o uwagę i walidację ze strony followersów. Krytycy zarzucają Białaszkowi, że spłycił Szekspira. Wręcz przeciwnie! On obnażył naszą współczesną chorobę: Hamlet wie, że świat wypadł z ram, ale zamiast go naprawiać, woli go zironizować, nagrać o nim TikToka albo pogrzążyć się w bezpiecznym, luksusowym nihilizmie”.

Grupa 3: Bunt algorytmów i Fortynbras.

Tekst A: Fragment wywiadu z Kamilem Białaszkiem dla Polskiej Agencji Prasowej (PAP), maj 2026 r.

Kamil Białaszek: W finale Szekspira przychodzi Fortynbras i przejmuje władzę, bo wszyscy leżą martwi. Kim jest Fortynbras dzisiaj? W moim spektaklu Norwegia to nie jest sąsiednie królestwo, ale potężna, zewnętrzna firma technologiczna, start-up zajmujący się autonomiczną sztuczną inteligencją. Podczas gdy Hamlet uprawia to, co nazywamy *aktywizmem performatywnym* – czyli protestuje dla samego protestu, symbolicznie przykleja się do biurka Klaudiusza, krzyczy o ekologii i moralności – prawdziwa władza zostaje po prostu przejęta przez zimne, zoptymalizowane systemy. Horacjo próbuje być radykalny, chce rewolucji, ale system go połyka. Tragedia pokolenia Z polega na tym, że ich bunt został skomercjalizowany. Możesz kupić koszulkę z hasłem antykapitalistycznym w sieciówce należącej do Klaudiusza. System karmi się ich gniewem i zamienia go w zysk.

Tekst B: Fragment recenzji, „Gazeta Wyborcza”, czerwiec 2026 r.

„Wstrząsająca jest scena z Ofelią. U Szekspira Ofelia wariuje z miłości i odrzucenia. U Białaszka jej szaleństwo to przestymulowanie informacyjne i hejt. Ofelia staje się ofiarą cyfrowego linczu, gdy odrzuca zasady korporacyjnej gry. Jej śmierć w wannie pełnej kabli i świecących ekranów to potężna metafora samobójstwa młodego pokolenia, które nie wytrzymało presji idealnego wizerunku w sieci. Kiedy na końcu wkracza Fortynbras – przedstawiony jako bezosobowy, automatyczny system zarządzania kryzysowego – rozumiemy, że ludzkie emocje, dramaty i bunty Hamleta nie miały żadnego znaczenia dla bezdusznego kapitału. Algorytm po prostu wyczyścił pokój”.

Pytania pomocnicze dla grup:

Grupa 1:

W jaki sposób współczesne technologie (inwigilacja, smartfony, sztuczna inteligencja) zmieniają znaczenie szekspirowskiego stwierdzenia „Dania jest więzieniem”?

Grupa 2:

Czy zgadzacie się z tezą, że współczesny Hamlet jest bezradny, ponieważ paraliżuje go własny komfort życia i wynikające z niego przywileje (nepo baby)? Odnieście się w odpowiedzi do monologu „Być albo nie być”.

Grupa 3:

Czym różni się „prawdziwa walka o zmianę świata” od „aktywizmu performatywnego” (np. publikowania treści w social mediach)? Dlaczego, według reżysera, Fortynbras (system/sztuczna inteligencja) zawsze wygrywa z emocjonalnym, młodym człowiekiem?

scenariusz: **Katarzyna Szczudlińska**
opracowanie graficzne: **Agata Konarska**

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

powszechny